

haal kan elk kind boven acht jaar een boek lenen over het een of ander onderwerp, waarvoor het belangstelling heeft; dat zijn de bovengenoemde ontwikkelingsboeken, door de kinderen zelve aangeduid als „bijboeken“.

Bij de jongsten zijn de boeken over de levende natuur het meest in trek; de belangstelling der oudere jongens gaat uit naar boeken over vliegen, techniek, reizen en geschiedenis, terwijl de meisjes gedichtenbundels lezen, sagen en legenden en toneelstukjes. Jongens zowel als meisjes vragen boeken in vreemde talen, vooral Duits en Engels, waarvan behalve enige schooluitgaven, een aardige collectie aanwezig is. Zo breidde het werk zich meer en meer uit, en het werd moeilijker, voldoende vrijwillige krachten te vinden, zodat het bestuur der O.L.B. in 1927 een tweede assistente aanstelde.

Er begon tussen jeugd en leidsters een groot vertrouwen te groeien. In de leeszaal werd het steeds drukker; op vertelavonden, die we 's winters organiseerden, bleef geen plaatsje onbezet; ook de wekelijkse leesavonden met de Rijpere Jeugd werden trouw bezocht.

Voor een boekententoonstelling was grote belangstelling; ook een platententoonstelling van klederdrachten viel in de smaak, terwijl die van vogels en vogelleven vele ouders en kinderen met de leeszaal in aanraking bracht.

Zo groeide uit het kleine leeszaaltje aan het Stieltjesplein de Jeugdafdeling der O.L.B. in de Paets van Troostwijkstraat, waar we nu onder steeds groeiende belangstelling werken.

Op de gewone schooldagen is de Leeszaal open van half vier tot vijf uur; Woensdag- en Zaterdagmiddag van twee tot half vijf; en

een avond in de week voor de Rijpere Jeugd. 's Winters vooral hebben we het héél druk. Dan is in de mooie ruime leeszaal geen plaats onbezet, en ofschoon ook de aangrenzende administratiekamer in gebruik is genomen, duikt toch hier en daar nog een hoofd op van een trouw bezoeker, die zich met een plaatsje op de grond „graag“ tevreden stelt. De Rijpere Jeugd maakt minder gebruik van de leeszaal en al zijn we hierover teleurgesteld, begrijpelijk is het wel, dat in onze tijd van verenigings- en clubleven veel vergaderingen en bijeenkomsten worden bezocht, terwijl ook het vele huiswerk, extra lessen en het bezoeken van avondschoolen mee oorzaak zijn, dat onze zestien- en zeventienjarigen aan lezen minder toekomen.

Nu iets over de uitleening! Woensdag- en Zaterdagmiddag tussen twaalf en twee uur komen kinderen van zeven tot veertien jaar boeken ruilen; op Dinsdagavond de jongeren tot achttien jaar, terwijl aan volwassenaan op verzoek een prenten- of voorleesboek wordt meegegeven voor de kleintjes; soms komen de kleuters ook wel zelf kiezen. Het uitleensysteem is gelijk aan dat van de Centrale Bibliotheek, wat vooral voor de kinderen het grote bezwaar heeft, dat de boeken niet kunnen worden ingezien; deze staan namelijk in magazijnen op de tweede verdieping. Om aan dit euvel enigszins tegemoet te komen, zetten we een collectie ontspannings- en „bijboeken“ in het uitleenbureau, zodat de kinderen dan zelf kunnen kiezen. Deze maatregel werkt prettig, ook voor ons, omdat er dan gelegenheid is, verschillende onbekende schrijvers onder het oog der jeugd te brengen, die anders maar al te zeer geneigd is, alle ervan de bekende te lezen. Een ander propagandamiddel, dat we met succes toepassen, is het tentoonstellen van de nieuwe aanwinsten in de leeszaal; ook plakken we de gekleurde omslagen van de boeken op en plaatsen die voor de ramen.

Belangrijk hulpmateriaal, dat de kinderen moeten leren gebruiken bij het lenen van boeken zijn de verschillende catalogi. Behalve de gedrukte, die systematisch is ingedeeld en die elk kind zelf in bezit heeft, staan in het uitleenbureau ter beschikking een alfabetische catalogus op de schrijversnaam en een op de titel; ook daar is de systematische aanwezig, die verreweg het meest gebruikt wordt. Een lijst van nieuwe aanwinsten wordt geregeld bijgehouden en ligt op de catalogustafel ter inzage. De uit-

leentermijn is vastgesteld op veertien dagen, maar is het boek nog niet uit, dan mag het tweemaal verlengd worden voor veertien dagen. De meeste kinderen ruilen echter wekelijks; vooral de Zaterdagse uitlening is héél druk, maar héél prettig; vlot en rustig. Een kijkje in de Leeszaal!

Woensdagmiddag één uur. „Leeszaal al open, juffrouw?” „Nee jongens, ga nog wat spelen, je hebt nog een uur de tijd.” „Een úúr?” ‘t Klinkt heel teleurgesteld, en we zijn volstrekt niet verbaasd, als ze er na een kwartiertje weer zijn, en hoopvol vragen: „Is ‘t nou tijd?”

Eindelijk is het zo ver. De deuren komen op de haak en — „Nee jongens, even wachten”, klinkt het dan meedogenloos. „Eerst ik, en jullie rustig achter me aan.”

Dat „rustig” is maar niet een woord voor ons, hoe moeilijk het ook voor ze zijn moet zich nog langer te beheersen, om niet de trappen op te vliegen en naar binnen te rennen, want „het is in de leeszaal zo fijn”! Langs de wanden allemaal kasten vol boeken in mooie banden, en die mag je zo maar gaan zitten lezen. Aan de bovenkant van de kast zijn plaatjes aangebracht, waarop geschreven is, welke soort van boeken erin staan. Jongensboeken, meisjesboeken, boeken voor kinderen van negen en tien jaar; je hoeft dus helemaal niet bang te zijn, dat je een te kinderachtig boek zult krijgen. Je bent natuurlijk niet alleen in de leeszaal. Er zijn ook juffrouwen; als het druk is, twee; anders altijd één. En daar kan je van alles aan vragen. Als je b.v. in je boek een woord tegenkomt, dat je niet begrijpt, ga je even naar de juffrouw, en die zegt het je. Soms mag je het ook zelf opzoeken in een woordenboek, en als het daarin niet staat, dan mag je de encyclopaedie halen en het samen met de juffrouw opzoeken.

Als je geen lust hebt om de hele middag te lezen, kan je platenboeken halen, die zijn er ook, en prentenboeken, maar die natuurlijk voor de kleintjes van negen en tien jaar. De groteren nemen meestal van die boeken, waarin prachtige platen staan of allerlei, wat er in de wereld te zien is; zo echt, en zo'n boek mag je best samen met je vriendje bekijken en er elkaar wat van vertellen, maar héél, héél zachtjes, anders hinder je de jongens en meisjes, die ook aan je tafel zitten en lezen. Op het eind van de middag, als het niet meer zo vol is, gaat de juffrouw wel eens platen met je kijken en dan leest ze ervan voor en dan is het ineens tijd, en

moet je naar huis.

Tot slot wil ik u nog een en ander vertellen over wat bij ons om zo te zeggen achter de schermen gebeurt. Zo straks is door mij het bezwaar genoemd, dat de O.L.B. geen assistenten beschikbaar hadden, om zich voldoende op de hoogte te kunnen stellen van het vraagstuk der jeugdlectuur. Hierin is verandering gekomen. Een speciale opleiding voor het jeugdwerk bestaat nog niet; wel werden plannen dienaangaande besproken, maar tot nu toe konden deze niet verwezenlijkt worden. Aan de opleidingscursussen voor het assistents- en het directeurs-diploma worden lessen gegeven over kinderlectuur, terwijl een uitgebreide vakbibliotheek een prachtig hulpmiddel biedt voor zelfstudie. De leerlingen der cursussen werken voor kortere of langere tijd in de jeugdlezerszaal; uit deze groepen zijn er dan, die zich tot het jeugdwerk voelen aange trokken en in deze richting doorwerken.

De Jeugdafdeling der Haagse O.L.B. werkt nu met één hoofdassistente, twee assistenten, twee volontairs en enkele leerlingen.

En wat doen die nu allemaal?

Op drukke middagen zijn minstens twee flinke krachten in de leeszaal nodig, die leiding geven bij het kiezen van een boek en ook toezicht houden, wat niet gemakkelijk is. Méér dan honderd kinderen in bedwang te hebben, zó, dat er een prettige sfeer heerst, die héél rustig aandoet, vraagt zelfbeheersing en zelfvertrouwen, een geesteshouding, die innerlijke kracht eist en bovenal innerlijke rust. Jaarlijks doen zich dezelfde moeilijkheden voor om een kern te krijgen van trouwe lezers. Is die er eenmaal, dan kunnen

de belhamels geen kwaad meer stichten als ze eens komen om „op te scheppen“; en als we ze dan kunnen vasthouden met een boeiend, niet al te moeilijk boek, zitten ook deze woelwaters de hele middag verdiept. Het boek! Ook dat is een groot probleem! Welk boek kopen we? Welk keuren we af en waarom; wie of wat beslist daaromtrent? Het keuren van het boek is een deel van ons werk, dat veel tijd vraagt. We ontvangen de „zo juist verschenen boeken“ ter inzage, en moeten dus veel lezen. Gedeeltelijk gebeurt dat, terwijl we toezicht houden, doch op druk bezochte middagen komen we daarvan niet toe, zodat het lezen dan in onze vrije tijd thuis moet gebeuren. Wekelijks komen de assistenten van de beide jeugdleeszalen samen met de volontairs en de leerlingen, die bij ons werken, voor de boekbespreking. Ieder heeft een deel van de zichtzending afgewerkt. Van elk boek maken we een kritiek, en als het gehouden wordt tevens een korte beschrijving van de inhoud. Twijfelgevallen worden door twee, soms door drie assistenten beoordeeld; ook lezen we gedeelten van zo'n boek samen, om uit te maken of het moet worden afgekeurd. Tevens is er nog een boekencommissie, waarin particulieren zitting hebben, die belangstelling voor dit werk tonen. Deze maakt eveneens kritieken en een beschrijving van de inhoud, die op daarvoor bestemde formulieren worden geschreven, en alle bewaard blijven als zeer bruikbaar materiaal in geval men ons raad vraagt over een of ander boek en bij de samenstelling van lijsten, die ons héél dikwijls door particulieren en ook door verenigingen, scholen of O.L.B. gevraagd worden. Wij bewaren de door ons gemaakte kritieken op cataloguskaarten getikt; de annota-

ties tikken we op de kaarten voor de systematische catalogus in het uitleenbureau. Zo gauw het boek in de uitleening komt, wordt de kaart in de catalogus gevoegd, en behalve de annotatie, schrijversnaam, boektitel en boekmerk. Ook in andere jeugdleeszalen houdt men deze boekbesprekingen. In héél moeilijk te beslissen gevallen hebben we wel briefwisseling over het boek en vooral met Rotterdam dikwijls persoonlijk contact. Dit vooral in verband met de uitgave van een jeugdboekengids, „De kleine Vuurtoren“, waarvan binnenkort een derde uitgave zal verschijnen, die samengesteld is door de dames H. J. Kluit, Rotterdam, J. R. Wolff, Den Haag en ondergetekende. Behalve met deze boekengids maken we propaganda voor het goede boek door het houden van lezingen op Ouderavonden, Jeugdclubs en andere verenigingen.

Wat is nu het doel en het resultaat van al dit werk voor de jeugd?

Het doel is door middel van het goede boek de geestelijke ontwikkeling van het kind te leiden in die richting, dat de jongere het grote geluk zal kunnen beseffen, dat verborgen ligt in zelfstudie; en „mens“ geworden, in staat zal zijn te kunnen lezen, wat waarachtige kunst is en het geestelijk levenspeil verhoogt.

Het resultaat....! We weten het wel: veel prulwerk wordt door de jeugd „verslonden“, maar wij, die haar stil gadeslaan, hebben óók ervaren, dat ze een echt móói boek leest. En al kunnen kinderen het niet precies in woorden uitdrukken, hun oogen zeggen ons genoeg; en de blijheid, waarmee ze vragen om „nog zo'n boek“ of: „hebt u nog meer boeken van die schrijver(ster)“, geeft ons de overtuiging, dat ze door de echtheid van het werk gegrepen zijn.

Verdieping van het innerlijk leven, dat is het ideaal, waardoor het Jeugdleeszaalwerk gedragen wordt.

L. DE GAAY FORTMAN,
Bibliothecaresse Jeugdleeszaal
en Bibliotheek, Den Haag. ●

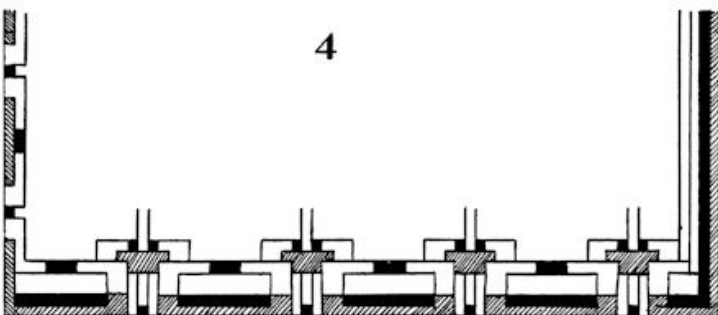
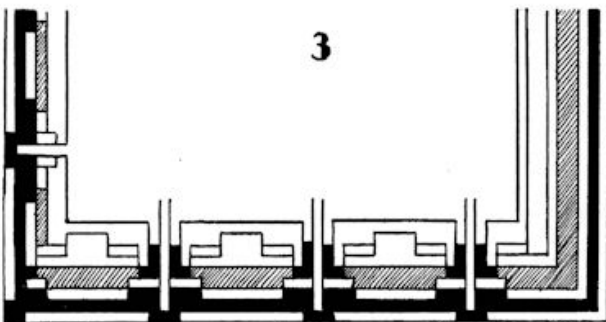
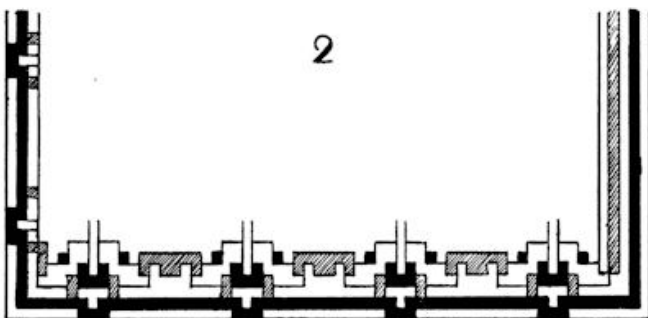
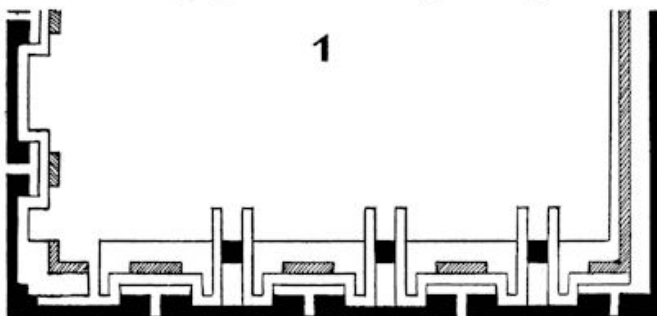

Mej. Annie C. Gebhard geeft in „Bibliotheekleven“ van Maart 1922, jrg. 7, no. 3, een bibliographie, getiteld „Tien jaar Kinderleeszaal- en Bibliotheekwezen in Nederland.“

Ontwerpen voor handwerk

Deze maand begin ik weer met de afbeelding van enkele goed geslaagde randen naar opgaven uit het Februarinumner. De nieuwe opgave was toen een staande rand met een smallere zijkant. De ene oplossing daarvoor was een overgang naar een streepindeling en de andere

een overgang naar een smallere zijkant, die wel dezelfde indeling had als de brede onderrand, maar verder véél smaller en eenvoudiger uitgewerkt moest worden. Hierbij ziet u vier inzendingen, die alle vier erg veel van elkaar verschillen.

Afbeelding 1 is een rand van Mej. G. te Andijk en ontstaan uit opgave 2.

De rand op zichzelf is grappig gevonden, met de forse staande motieven, die toch geen grove indruk geven. Er gaat van deze rand een rust uit, waardoor de tekening ook op een afstand bekeken niet veel verliest. Dit komt door de ruime opzet van het geheel.

Over de hoeken is nog wel het een en ander op te merken. De rechterhoek vormt een goede en gemakkelijke overgang naar een streepindeling. Met de linkerhoek is het anders gesteld. Wanneer u goed oplet, zult u zien, dat het grote staande motief hier in de hoek ontbreekt en in plaats daarvan een overgang gezocht is naar de zijkant. Dit staande motief had er nog wel eens ingetkend kunnen worden, maar doordat het dan teveel in de hoek gedrongen werd, is het grotendeels veranderd en vereenvoudigd.

Toch is de oplossing niet geheel bevredigend, want nu lijkt de hoek toch leeg, nietwaar? Deze inzendingster heeft het zich hier ook niet gemakkelijk gemaakt, door juist vlak bij het hoofdmotief te willen keren, zodat dit motief ook wel in het gedrang moest komen.

Eenvoudiger was het geweest hier in het tussengedeelte (evenals bij de rechterkant dus) de hoek te maken.

Afbeelding 2 geeft een rand uit opgave 3, van Mej. K. te Workum.

Deze rand is haast in alles het tegengestelde van de voorgaande. Veel fijner van uitwerking met die kleine zwarte blokjes en tamelijk ingewikkelde tussenfiguurtjes, zal deze rand op een afstand bekeken juist veel verliezen en wat rommelig worden. Dat is natuurlijk altijd het gevaar van de fijner uitgewerkte randen.

Toch blijft het geheel door de indeling van het zwart goed. Hier is het zwart zoveel mogelijk bij elkaar en bij het hoofdmotief ge-

plaatst. Ook de zijkanten zijn goed uit de rand getekend.

De volgende rand van Mej. H. te Woerden (afbeelding 3) is uit dezelfde opgave uitgewerkt als de voorgaande. Op het eerste gezicht zou men dat niet licht zeggen, nietwaar? Hier ziet men wel duidelijk hoe verschillend ieder op zichzelf zo'n eenvoudig beginrandje uitwerkt.

Deze derde rand is hier op de afbeelding wel wat zwaar in verhouding tot de lengte. U begrijpt, dat vanwege de plaatsruimte maar drie hoofdmotieven getekend konden worden. Dit hangt natuurlijk geheel af van het voorwerp, waarop de rand toegepast zou worden.

Deze inzendster zoekt het vooral in eenvoudige vormen, zonder saai of grof te worden. Heel aardig is het effect van de hoofdmotieven, waaruit de lijnen als vanzelf voortkomen en duidelijk is ook de opbouw van de rand, die onderaan goed afgesloten en bovenaan fijn uitgewerkt is, waardoor het geheel stevig in elkaar zit en goed „staat“.

Afgezien daarvan, dat de rechter zijkant wel wat breed is voor een enkele streepindeling, is de overgang, zoals u ziet, op zichzelf goed. De linkerkant is ook goed geworden en de rand opzij een voorbeeld, hoe de smallere rand toch heel goed past bij de brede.

Dan volgt nog de laatste, afbeelding 4, een rand uit opgave 5 van Mej. V. te Glanerbrug. Deze is weer veel fijner uitgewerkt en daarbij toch rustig en strak gebleven. Een echt verijnd randje!

De zijkanten komen ook goed uit de onder-rand voort, hoewel het smalle linkerrandje wel een beetje simpel lijkt, vooral wanneer men zich hier een langere afstand van voor-

stelt. Let u eens op de linkerhoek, die heel goed getekend is zonder ergens te stoten.

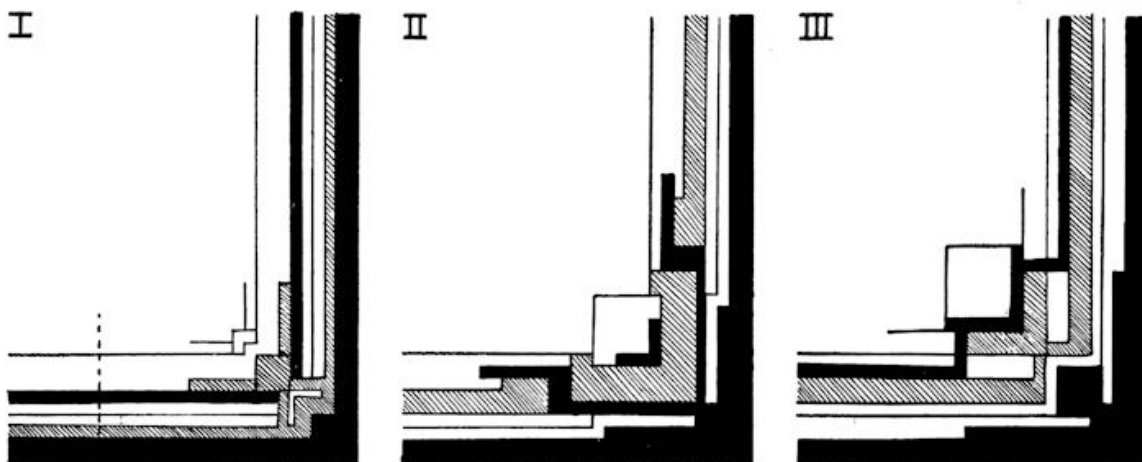
Nu komt de nieuwe opgave aan de beurt. Tot nu toe hebben we ons alleen met de versiering van zijkanten bemoeid en randen getekend. Nu gaan we eens de hoek op zichzelf als hoofdzaak beschouwen! Deze keer dus een hoekversiering en wel de hoekversiering van een vierkant, waarvan de zijkanten afgesloten door een streepindeling en alle vier hoeken extra versierd worden.

Wanneer u nu eens afbeelding I bekijkt, dan ziet u, om te beginnen, dat de streepindeling (afgescheiden van de hoek door de stippellijn) heel eenvoudig is.

Eerst zijn die strepen gewoon doorgetekend, kerend met een geheel zuivere hoek (heel dun opgezet!) Daarna is eerst de zwarte buitenste bies in de hoek verzwaaard. Vanzelf komt dan het zwart over het grijs heengetekend, zodat ook een verandering van het daaropvolgende grijs voor de hand ligt. In dit geval is het meeste met het grijs gewerkt, zodat de hoek als geheel werkelijk belangrijker is geworden dan de enkele streepindeling langs de zijkant.

De hoeken van II en III zijn veel meer uitgebreid, om u eens te laten zien, hoe zulk een streepindeling geheel naar eigen smaak en fantasie nog vrij wat uitgewerkt kan worden.

Bij II is veel vrijer gewerkt dan bij I; lang niet iedere vorm is uit de streepindeling ontstaan. Dan is het bij III veel duidelijker na te gaan hoe de hoek gevonden is uit de zijkantbiezen. Iedere streep is gemakkelijk door de hoek heen en naar de volgende zijde te volgen. Verdere bespreking van de hoeken is over-

een zwaluw

In een stapeltje liggen de boeken op het smalle tuintafeltje: Natuurkunde, Stereometrie, Geschiedenis.

„Het is nu bij negenen — als ik voor elk vak een uur reken, ben ik om 12 uur flink opgeschoten. Misschien zou ik dan met To uit kunnen. Maar nee — over een week is 't al eindexamen,“ berekent Edith en

trekt resoluut het natuurkundeboek naar zich toe.

„Heerlijk zo'n vrije dag.“ Vanuit het priëel waar ze zit, kijkt ze naar buiten. Het is een Junimorgen, zonnig en nog koel. In het ingesloten stadstuintje bloeien op de vochtigdonkere grond papavers en riddersporen. De jasmijn in de hoek begint al los te laten. Talloze blaadjes plekken ivoorwit tegen het zwarte zand of beven vastgeraakt in het gras der randen.

„Heerlijk is het leven — en straks — als ik nu een mooi eindexamen doe — Oom Ben zal mij zeker aan een baan helpen.“

Kantoor — hoge smalle ramen, verweerde tafels met schrijfmachines, witte lettertoetsen tegen 't zwart klavier van de romp — een machine blijft een machine — 30 gulden per maand — Edith heeft andere verlangens.

Haar ogen dromen weg. Het leven schijnt zwaar van geluk. Alleen, je kunt het niet bereiken, niet grijpen. Het is als een vlinder, je moet stil wachten, tot hij misschien op je hand komt zitten. Het is ook overal — in de

Daar staan ze tegenover elkaar...

bloemen, in de zachte lucht, in het tere, droevige groen, in de witte blaadjes, die vallen, aldoor vallen — het is eigenlijk om te schreien —.

Is het mogelijk dat straks, over een maand, over twee maanden, de machines de hele dag zullen ratelen? Dat het voorbij zal zijn en dat je nog niets gehad hebt? Het is wreed arm te zijn, al te weten hoe hard het leven is en hoe egoïst de mensen en nog niets te hebben ervaren van het heerlijke, het wonder. Plotseling wordt Ediths gezicht gespannen. Haar scherpe oren hebben boven het rumoeren van vrachtauto's en handkarren op de kade aan de voorkant van het huis het bekende geluid van een claxon herkend.

„Jan, die hier komt werken!“
Ze schiet overeind, de tuin, de brede gang door naar de voordeur. Daar staan ze tegenover elkaar — het ranke meisje in haar katoenen wat te kort geworden jurkje, de grote forsgebouwde jongen met zijn verbrand buitengezicht.

Ze werpt met kort gebaar van haar kleine

fiere hoofd het gladde zwarte haar achterover. — Hallo, Jan."

„Edith!" — „En..." — „Edith, we hebben een vrije dag vandaag." — Even pauze. — „Ja, om te werken, natuurlijk. Maar ik heb er genoeg van, ik verdraai het. Jij en ik, we komen er heus wel. Ga je mee achterop de motor naar Noordwijk?"

Haar ogen stralen donker open.

„Even aan moeder vragen. Vanmorgen?"

„De hele dag," zegt hij nu vastberaden.

Edith rent naar de keuken en begint voor hen beiden brood te snijden. Daar heeft Jan natuurlijk niet aan gedacht en wie zou het hem ook meegeven? Die zure mevrouw Burgers zeker, bij wie hij in huis is!

Een kwartier later zijn ze de villatjes van Oegstgeest al voorbij.

De wijldheid van het land is om hen. Opzij van de weg liggen de velden — repen licht, repen donker groen, vakken beplant met sla en aardappels, met rijen spitse gladioluszwaarden, afgewisseld door stroken rozen in gele en rode bloei.

Aan de hemel hangen enkele stille witte wolkjes.

In Noordwijk-Binnen omvangt hen de koelte van oude verweerde huizen onder zwaar geboomte. Over het lome water van de gracht schuiven lichte zonneplekken. De blauwe hardstenen stoepen met de zwart ijzeren schakelkettingen liggen verlaten. Uit een open schoolvenster dreunt het eentonig repeteren van heldere kinderstemmen. Als zij de schaduw van het stadje uitgereden zijn, schijnt het licht feller geworden.

Ediths rechterhand steunt op Jans schouder. Hij rijdt dertig kilometer in 't uur, want hij heeft beloofd voorzichtig te zullen zijn.

Het leven is zo heerlijk, dat 't bijna angstig is. Nadat hij zijn motor gestald heeft, staan zij op de boulevard en kijken naar de blauwe zee met het gekruif der witte golfjes.

„Wat nu?"

„Eerst naar de duinen langs het pad van de Golfclub." Edith kent alles hier. Als de studenten met vakantie weg zijn, huurt haar moeder gewoonlijk voor een paar weken kamers in een der heldere huisjes aan de goedkope achterafgelegen klinkerstraatjes. „En waar eten we dan?"

„Ik heb toch brood meegenomen!"

„Ik dacht dat we ergens op de boulevard..."

„Jij bent ook altijd zo royaal," zegt ze een beetje bezeerd. Hij krijgt f 1.50 zakgeld per week en heeft van geldgebrek geen idee.

„Edith, voor vandaag. Vandaag is 't wat bijzonders. Als we nu eens om 12 uur in de duinen gaan picknicken en vanavond op de boulevard eten."

„Leuk!" zegt Edith.

Ze lopen de boulevard naar het Noorden op en slaan dan bij Hotel de Hollander links af. De wind proeft zilt op hun lippen.

Als Edith eindelijk moe wordt, strijken ze neer in een diepe dalkom, tegen de helling aan, achter ligusterstruiken.

Op de duinkam tegenover hen wuiven tegen het blauw de harde fijne grassprietten in de wind. De hemel is nu een afgesloten ondiepe kom, zeer dichtbij en vertrouwd, met wolkjes, die van de overkant langzaam komen aandrijven. Onder hun voeten snijdt het vierkant van een aardappelveldje zich in de dalbodembodem in.

Het is zo stil, dat men het ritselen van dorre takjes hoort door het onafgebroken vredig ruisen van de zee heen.

Ze eten hun boterhammen op, Edith schenkt het gele celluloid bekertje vol met de limonade, die zij 's morgens nog gauw aangeemaakt heeft.

Ze reikt het Jan aan.

„Eerst jij, Edith."

Na haar drinkt hij, voorzichtig juist daar, waar Ediths lippen de rand aangeraakt hebben.

Edith ligt voor zich uit te kijken.

„Volgend jaar om deze tijd," zegt ze, „zit jij voor je eerste gedeelte kandidaats. Wat zul je dan hard moeten werken?"

„Omdat ik zo dom ben?"

„Je weet wel beter. Ik plaag maar wat, omdat je zo graag vlak voor je examen er tussen uitbreekt."

„Jij soms niet!"

„Fijn," zegt ze, alles hierin verrukt samenvattend. „En later, dan word je een flinke dorpsdokter," zet ze haar fantasie weer voort. „En jij, Edith?"

„Uitgesloten," zegt ze kort. „Ans Veringa gaat Nederlands studeren en ik ga naar de Rijksverzekeringsbank of zo. Ik zal nooit iets meer weten dan cijfers en kaarten, mijn leven lang."

Er vormt zich een zinnetje in zijn hoofd, dat iedere heldere gedachte een tijdlang afsnijdt en een wilde onrust aan zijn bloed meedeelt. Zes woorden, die niet over de lippen willen komen: „En als ik met je trouw." — Zo iets zegt men natuurlijk niet.

„Alsof jij niet zou trouwen," antwoordt hij onhandig.

Ze zwijgt.

Dit onpersoonlijke woord heeft iets ragfijns stukgescheurd, Ediths spontaan vertrouwen in hun bij elkander horen geschokt.

„Is er helemaal geen kans, dat je toch nog studeren mag?“ vraagt hij na een tijd.

„'t Is geen kwestie van mogen, maar van kunnen. Als 't enigszins ging, zou moeder het toestaan. Maar 300 per jaar! 't Is er eenvoudig niet. 't Wordt juist hard tijd, dat ik ga verdienen.“

Hij denkt beschaamd aan het bedrag, dat zijn vader, een welgesteld polderboer, jaarlijks voor hem uitgeeft, hoewel hij nog niet eens student is. Geld, dat is, waar het de Van Walravens aan ontbreekt, omdat Ediths

vader jong gestorven is en Ediths moeder nu alleen voor haar drietal zorgen moet. En toch — Edith in haar doodgewone schooljurken heeft in uiterlijk, houding, in ieder gebaar iets wat de andere meisjes van de klas missen, iets wat ook hem heimelijk tegen haar op doet zien: beschaving, ras.

„Wat gaan we nu verder doen?“

„Eerst een beetje slapen aan het strand, tegen de duinen aan. En vanmiddag naar Noordwijk terug en zwemmen.“

„Goed,“ zegt Jan.

Nu steken ze dwars door op zee aan. Op het laatste mulle duin aangekomen, merkt Jan, dat Edith niet meer achter hem is. Als hij omkijkt, ziet hij haar halfweg aankomen, op blote voeten. Haar schoenen, die zeker vol zand gelopen waren en haar tennissokjes heeft zij uitgetrokken. Iets voor haar om te zeggen: „Geen kousen dragen, spaart.“ Edith kent geen preutsheid — vanmiddag wil zij ook al zwemmen. Hij is zeker niet anders voor haar dan een schoolkameraad, met wie je prettig kunt samenwerken, overdenkt hij wrevelig.

Terwijl hij langzaam, dit alles overlegend, omlaagstapt met voeten, die telkens wegzinken, stuift ze hem rank en snel voorbij en glijdt dan beneden neer in het zand.

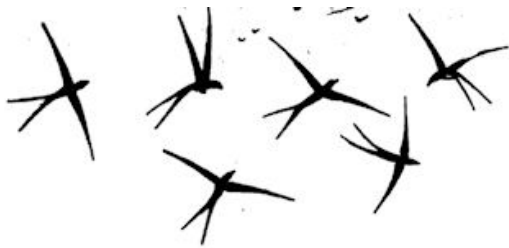
Daar liggen ze nu naast elkaar. Hij kijkt rechthout naar de zee, mokkend over iets onbestemds. Hij ziet haar ook zo nog voor zich — op haar gebogen bruine arm het donkere gezicht, half onder de voorovergevallen gladde haren bedekt, de oogleden met de zwarte wimpers gesloten over de zonnen van haar ogen, de kleine rode mond — en als hij probeert naar de zee te kijken, de golven die slaan tegen de verre strandzoom, opnieuw haar gezicht, zuidelijk en klein, de levendige ogen, de mond —

Nu kijkt hij eensklaps toch naar haar — slaapt zij heus? haar gezicht is zo stil, haar ene hand ligt op haar knie, haar hielen hebben een kuiltje gemaakt in het mulle

ziet hij haar halfweg aankomen....

zand, op het heuveltje daarvoor rusten haar voeten.

Zij lijkt een beeldje uit ivoor — zo glad haar huid, zo koel — andere meisjes... waarom moet hij nu opeens aan Meta de Waal denken, 't weelderige domineesdochtertje op zijn dorp? Die komt met haar moeder 's avonds korte bezoeken brengen, als hij thuis is. Ze weet er altijd wat op te vinden om hem voor zich alleen te houden. Ze komt zo dicht bij hem dat hij de geur van haar haren ruikt en de warmte van haar lichaam voelt. Hij hoeft maar een vinger uit te steken — En, o, dan heeft hij zich ook nog helemaal niet gebonden. Met haar te vrijen kost niet duur. En de meisjes van zijn klas — Ans Veringa, middelmatige, ijverige leerlinge, 'n geboren schooljuffrouw — nee, die zegt hem niets. Lize de Wal is meer een type als Meta, ze heeft studentenvrienden, telkens een ander. Die kunnen aan Edith niet tippen, Edith is koninklijk.

Zijn gedachten worden troebel — hij ziet telkens haar gezichtje, zoals het gewoonlijk is, warm en levendig — vandaag is zij zo anders, zo vreemd — Edith is erg aantrekkelijk, de mannen kijken haar na — die studenten bij hen in huis — hij schrikt nog even klaar wakker — controleert zich — waar durft hij aan denken —, dan valt hij in een korte onrustige slaap.

Edith naast hem ligt doodstil wakker.

Ze zijn langs het strand naar Noordwijk teruggewandeld. Daar heeft Edith gezwommen, terwijl Jan op een zandhoop tussen de badstoelen gezeten zijn aantekeningen te voorschijn gehaald en de ministeries gerepeteerd heeft. Hij heeft koppig geweigerd mee te doen en had spijt toen Edith fris en blozend terug kwam.

Nu zitten zij tegenover elkaar in een hoekje van de glazen serre in Oranje-hotel. Wit is het smetteloze linnen, in de diepe dikke hotelborden kleurt een laagje bruinrode soep.

„'t Was toch een wonderheerlijke dag,” denken ze beiden, nu de intimiteit van het samen hier zitten eten hen ook weer nader tot elkaar gebracht heeft.

Een pensiongast komt de serre binnen met de stap en de houding van een man, die de tijd heeft. Hij gaat aan 't tafeltje in de andere hoek zitten en bestudeert in afwachting van zijn diner op zijn gemak Edith. Jan kan niet zeggen dat Edith ook maar in enig opzicht reageert, toch bekruipt hem een onaange-

naam gevoel. Hoe durft hij — Edith is immers van hem. Is zij van hem?

Aan wie herinnert die kerel hem toch? Die troebele ogen — nu weet hij 't, aan Evert de Vries, die bij de Van Walravens op kamers is. De Vries, die hij wel eens bij zijn neef ontmoet heeft — 'n vervelende vent met laffe praatjes over winkelkippies en gore moppen — over Edith heeft hij gelukkig nooit gerept. „Die kerel lijkt warempel net op De Vries.” Edith kijkt even.

„Ja, een beetje.”

„Hoe vind jij die De Vries?”

Tien uur in de avond, een donker gangportaal, 'n hete hand die zich om haar heupen legt — Edith kan de bloes, die gloeiend over haar wangen, over haar hals kruipt, niet weerhouden.

„Akelig,” antwoordt zij kort.

Onmogelijk hierover te praten.

Ediths blozen is als een vonk in dor hout.

Dit felle rood verradt Jan onverwachts, dat zij niet het prille kind is, dat hij de hele dag in haar gezien heeft en wier schuwe jonkheid hij niet kon naderen. Hij voelt zich om de tuin geleid. Jaloezie, achterdocht en een heviger verlangen beginnen in hem te broeien. Wat kan hierachter schuilen?

Edith is de eerste die manmoedig de gesprektoon hervindt. Sinds vanmorgen hebben ze bij stilzwijgende afspraak schoolonderwerpen vermeden. Van nu af praten ze samen over hun werk en het eindexamen. Het is na deze dag, waarin zij zo pijnlijk aan elkaar gerijpt zijn, geruststellend nog eens in de oude kindertoon terug te vallen.

„En nu moet je me die natuurkundesom nog uitleggen. Je weet wel die moeilijke over electriciteit.”

Terwijl ze op het dessert wachten, reconstrueert hij het geval en maakt haar de oplossing duidelijk.

Nu weten ze allebei dat ze naar huis moeten, immers voor vandaag is alles voorbij. Toch talmen, aarzelen ze nog. Tot ze tegelijk opstaan.

Bij het terugrijden slaat de wind koel tegen hun hete zonverbrande gezichten. Jan rijdt hard en Edith maakt geen bezwaar. De motor spreekt de taal van hun hart. Al gauw doemen de torens van Leiden op. Daar is de kade, de brug, de stoep van Ediths huis. Een hand, die even naar haar wuift, weg is de motor en zij blijft alleen. Blauw staat de avond achter de huizen. Over het watervlak der gracht scheert een zwaluw rakelings voorbij.

ROELIEN MULDER—STAGGER.

Kinderspelen van vroeger

Is wij eens in een ouderwets prentenboek bladeren en daar de spelende kinderen zien afgebeeld, is vaak het eerste wat wij denken: hoe is 't mogelijk, dat kinderen in zulk een omslachtige kleding nog in staat waren te spelen. Welk een verschil met de kinderen van onze tijd, die 's zomers in hun poloblouses, 's winters in hun trainingspakken alle denkbare vrijheid van lichaamsbeweging genieten. De korte haren fladderend in de wind of ten hoogste bedekt door een soepel mutsje; kniekousen en lage schoenen.

Hoe moeten zich wel niet de kinderen uit die oude prentenboeken en de portretalbums van die dagen, bij 't spelen gevoeld hebben? De meisjes in hun wijde crinoline-rokken of stijve jurkjes met hoge boorden; de hoge, soms tot halverwege de kuit reikende laarzen, die aan het enkelgewricht alle soepelheid ontnamen; de ingewikkelde bouwsels die de moeders haar maar al te vaak op het hoofd zetten en die zij een hoed noemden. En de jongens! De kleinere in even omvangrijke rokkendracht vaak als hun zusjes; de grotere met, als de mode dat meebracht, de heel nauwe lange broeken en eng getailleerde jasjes naar het snit van hun vaders.

En dan beseffen wij hoe alle menselijke en onmenselijke mode en alle kinder- en onkinderlijke kleding de natuur niet heeft kunnen beletten haar wetten geëerbiedigd te zien. De grote natuurwet van het kinderspel is nooit ter zijde gesteld, al kwam zij door toedoen van de grote mensen soms aardig in 't gedrang.

Het spelen is voor het kind een even grote levensbehoefte als eten en drinken. Het wiegekind speelt al met zijn handjes of met geluiden: de rammelaar, het knetteren van een stuk papier, het timmeren op de rand van de box. Op zijn tweede jaar bereikt het kind wat men somtijds noemt: de papegaaienleeftijd, en is zijn spel het ijverig nabootsen van alles wat het in zijn omgeving opmerkt: het stoft de meubels af met een poppenjurk en stofzuigt met een stokje het vloerkleed. In het derde levensjaar begint het zelfbewustzijn te ontwaken en begint het kind te experimenteren. Het spelen uit zich dan vaak op een wondere manier, die al veel ouders tot wanhoop heeft gebracht: in vernielzucht. Het mooiste speelgoed wordt uit elkaar geplukt en grondig gedemonteerd. Natuurlijk ver-

toont het ene kind deze vandalistische neiging sterker dan het andere, en vaak is de enige oplossing voor de ouders: het kind alleen dat speelgoed binnen zijn bereik te geven waar weinig aan te vernielen is. Deze speelmethode is van voorbijgaande aard. De grote speeltijd van een kind ligt tussen het 4e en 6e jaar. Dan speelt het de hele dag tot volkomen uitputting toe.

Het spelen maakt nu voor een deel plaats voor het leren. Het kind leert in deze tijd graag en snel om daarnaast in volle geestdrift weer te spelen. En gedurende zijn hele verdere bestaan zal het spelen een noodzakelijke functie in zijn leven zijn, al is de drijfveer op latere leeftijd misschien een andere dan in de kinderjaren. Speelt de volwassen mens om hiermee een tegenwicht te verkrijgen tegen de veelal eentonige dagtaak, het kinderspel is te vergelijken met het spel van jonge dieren: een doorlopende oefening van de ledematen, van juiste en snelle reactie, van uithoudingsvermogen. De filosoof Bühler noemt deze jeugdperiode „de school van het leven, die de natuur heeft ingesteld en zelf onderhoudt.“ Maar niet alleen voor de ledematen is het spel van belang, zeker niet minder voor de verstandelijke vermogens. Het kind dat zijn prentenboek doorbladerd en telkens de plaatjes aanwijst: huis, kip, boom, is bezig zijn geheugen te oefenen, zoals het iets oudere kind dat doet bij het kwartetspel.

Als wij nu op ouderwetse plaatjes de kinderen zien spelen in hun wonderlijk omslachtige en ongemakkelijke kleding, dan valt het ons op, dat in de loop der tijden wel de kleding van die kinderen maar niet hun spelletjes veel veranderd zijn.

Wel kan het zijn dat sommige spelen zich gewijzigd hebben, maar schijnbaar nieuwe spelletjes blijken toch steeds varianten op oude bekende spelen te zijn. Zo speelt het meisje op de afbeelding uit 1875 een in het